

A KATONAI ERŐK ÉS ELJÁRÁSOK
TÁMOGATÓ SZEREPE A NEMZETI ÉS
GLOBÁLIS TERRORRELHÁRÍTÁSBAN

BEVEZETÉS

Az akarat másokra való rákényszerítésének számos fizikai és pszichológiai módja van, illetve általában ezek kombinációján alapul. A másik fél magatartásának megváltoztatása az erőszak vagy az azzal való fenyegetés által történhet az erő pozíciójából, azonban paradox módon egy gyenge helyzetből is. Jellemzően az utóbbi kategóriába tartozik a terrorizmus, amelynek nincsen egységesen elfogadott definíciója, azonban összefoglalva elmondható, hogy olyan kényszerítő politikai erőszakforma, amely a rettegés kiváltásán keresztül kívánja elérni célját.¹ A terrorizmusnak számos megjelenési formája van, függ az adott terrorista csoport céljától, ideológiájától, a környezettől, a külső és belső szereplőktől és a köztük lévő erőviszonyoktól. Ezekkel szemben ugyancsak számos megoldási módszert alkalmazhatnak az érintett országok. A következőkben a terrorizmussal szembeni fellépés katonai eszközeit és módszereit tárgyalom.

Tanulmányomban három felvetett kérdés kapcsán mutatom be a témát. Az első kérdés, hogy *mely katonai eljárások adják a legnagyobb hozzáadott értéket a terrorizmussal szembeni küzdelemhez a különböző helyzetekben*. A második kérdés, hogy *milyen különböző feladatok hárulnak a globális terrorrelhárítás terén a különböző katonai képességgel rendelkező államokra*. A harmadik felvetett kérdés az, hogy tekintettel az elmúlt évtizedek globális terrorizmussal szembeni katonai fellépésének tapasztalataira, *milyen területeken várható, illetve kívánatos a katonai eljárások terrorrelhárításban való alkalmazásának fejlesztése*. Az elemzést esettanulmányokon keresztül végzem el, hiszen a terrorizmus elleni küzdelem több évtizedes múlttal rendelkezik, az államok és államok koalíciói számos megközelítést alkalmaztak már a terrorszervezetek tevékenységével szemben.

Az írás három hipotézis bizonyításával kíván választ adni a fenti kérdésekre. Az első, hogy a nyugati katonai erők alkalmazása a globális terrorrelhárításban megkerülhetetlen és elengedhetetlen. A második, hogy a katonai erő alkalmazását alapvetően

¹ SCHMID 2013: 22.

meghatározzák a műveleti tér adottságai és tényezői. Végezetül pedig bemutatom, hogy a katonai eljárások mellett, hogy elengedhetetlenek, ugyanakkor önmagukban elégtelenek a terrorizmus felszámolására a műveleti területeken. A tanulmány felépítését tekintve elsőként bemutatja a terrorizmus megjelenésének formáit, majd a környezetet mint befolyásoló tényezőt, annak lehetséges hatásait. Ezt követően vizsgálja a terrorizmussal szemben bevethető katonai eljárások spektrumát a hazai alkalmazástól kezdve a megelőzésen, felderítésen és a külső partnerek támogatásán át egészen az összhaderőnemi katonai műveletekig. Végezetül ismerteti a jövő valószínű trendjeit a terrorizmus és a terrorelhárításban alkalmazott katonai eljárások tekintetében, és a szükséges fejlesztéseket.

A TERRORIZMUS MEGJELENÉSÉNEK KÖRNYEZETE, TÉNYEZŐI ÉS HATÁSAI

A terrorizmus és a terrorelhárítás párosában a két ellentétes akarat és célrendszer, esetünkben a nyugati,² katonai beavatkozást végző terrorelhárító oldal és a terrorizmus módszerét felhasználó csoport összeütközése zajlik.³ A terrorelhárítás fő célja a terrrorszervezetek egyensúlyból való kibillentése, azaz megtagadni tőlük a lehetőséget, hogy saját céljaikat elérhessék.⁴ Ennek keretében szükséges megtagadni tőlük a biztonságos menedéket, a hátszágot, megsemmisíteni az eszközeiket és élőerejüket, továbbá megelőzni, illetve megakadályozni műveleteik végrehajtását. Fontos ezzel párhuzamosan megvédeni a civil lakosságot, illetve létesítményeket, elvontabb szinten a társadalom zavartalan életét, műveleti területen pedig a saját és szövetséges katonai erőket. A küzdelem jellegét, lefolyásának módját és az alkalmazott eszközöket alapvetően meghatározzák a műveleti környezet adottságai, hogy hazai vagy távoli területen zajlik-e a terrorelhárítás. Léteznek azonban határterületek, mint például a tengeri terrorelhárítási műveletek, vagy a fizikai értelemben nem besorolható műveleti terek, mint a kibertér, amelyeknél a műveleti tér speciális adottságai a hagyományos terrorelhárítási műveletektől eltérő eljárásokat kívánnak meg. A fejezetben röviden ismertetem a tengeri terrorelhárítás néhány fő katonai összefüggését, azonban a kibertér jelen írásnak nem témája.

² A tanulmány alapvetően Magyarország és szövetségeseinek, tehát az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) és az Európai Unió (EU) tagállamainak szemszögéből vizsgálja a kérdéskört, az esettanulmányokban az Amerikai Egyesült Államokat, Franciaországot és az Egyesült Királyságot emelem ki.

³ KŐSZEGVÁRI–RESPERGER 2013: 10.

⁴ OCHMANEK 2003: 10.

A terrorelhárítás lehetséges műveleti területei

A terrorelhárítás misszióinak helyszínét tekintve az államok négy archetípusát különböztethetjük meg a területük feletti ellenőrzés hatékonysága és a terrorcsoportokkal kapcsolatos attitűdjük szempontjából.⁵ Az első csoportot képezik a szuverén területük felett hatékony erőszak-monopóliummal rendelkező államok, amelyek fellépnek mindenfajta terrorizmussal szemben, ilyenek például Magyarország és az Európai Unió más államai, az Egyesült Államok, Kína, Japán és más fejlett és stabil államok. A második csoportot képezik a terrorcsoportokkal szemben elkötelezett harcot folytató, azonban területüket nem teljes mértékben ellenőrző államok, mint a Fülöp-szigetek vagy Mali. A harmadik csoportot alkotják a terrorizmus céljait támogató és a hazai területükön hatékony kontrollt gyakorló államok. A hidegháború során láthattunk erre példákat, mint többek között Kelet-Németország, amely a Szovjetunió oldalán más országokat kívánt destabilizálni terrorista klienseiken keresztül. A hidegháborút követően a terrortevékenység rendszerszintű állami támogatása visszaszorult, azonban hasonló tevékenységre Líbia, Szudán, Irán és más államok nyújtottak példát az elmúlt három évtizedben is.⁶ A negyedik csoportot alkotják a terrorcsoportok tevékenységét megtűrő vagy támogató államok, amelyek a központi hatalom gyengeségéből eredően amúgy sem lennének képesek azokat felszámolni. Ilyen volt az afganisztáni tálib rezsim a 2001-es szövetségi beavatkozás előtt, majd 2021-et követően is.⁷

A nyugati államok terrorelhárítási tevékenysége számára mind a négy elméleti archetípus különböző feladatot ad. A hatékony és hajlandó államokkal a legfontosabb feladat a nemzetközi együttműködés, információmegosztás és a közös fellépés összehangolása a másik három kategóriába tartozó államokkal kapcsolatban. A második kategória tekintetében, ahol a hajlandóság megvan a fogadó állam részéről, hogy a terror szervezetek tevékenységét felszámolja, azonban elégtelen a képesség, ott jóval nagyobb feladat hárul a stabilitás kivetítésére képes államokra. A partner-államok képességeitől és a terrorista csoportok szervezettségétől függően a katonai támogatás módjai a hírszerzési együttműködéstől kezdve a kapacitásépítésen át akár az összhaderőnemi beavatkozásig terjedhetnek.⁸ Ennek példája a 2013–2014-es

⁵ OCHMANEK 2003: 2.

⁶ A cikk írásának időpontjában az Egyesült Államok négy országot tart nyilván „terrorizmust támogató országgént” (*state sponsor of terrorism*), amelyek Szíria, Irán, Észak-Korea és Kuba. Forrás: United States Department of State 2023.

⁷ ELIAS 2021.

⁸ OCHMANEK 2003: 33.

francia vezetésű Szervál Misszió Maliban.⁹ Befogadó ország általi együttműködési hajlandóság híján is szükséges lehet a terrorcsoportokkal szembeni beavatkozás a fenyegetés elhárítása érdekében, ilyen esetben a fogadó állam nem támogatandó, hanem leküzdendő tényező, mint a 2001-es afganisztáni beavatkozásnál tapasztalhattuk. Végezetül egy magas képességekkel rendelkező erős állam, amely támogatja a terrrorszervezetek működését a területén, összetett problémát jelentene a katonai beavatkozás számára. A nyugati államoknak itt is költség-haszon számítást kell végezni az eszközök alkalmazása esetén. Líbia vagy Szudán esetében lehetséges volt légicsapásokat mérni a terroristák, illetve nyomásgyakorlás céljából a rezsim bázisaira, azonban a Varsói Szerződés államaival szemben, tekintettel a hagyományos és nukleáris háború veszélyére, ez nem volt opció. A jelenkorban nem ismert olyan állam, amely elismerné, hogy szuverén területén szándékosan terrorista tevékenységnek adna otthont és támogatná, azonban többek között Irán és a Hezbollah, illetve más terrorcsoportok kapcsolata mindenképpen kérdéseket vet fel.

A beavatkozó államok képességei és a művelet fő tényezői

A beavatkozás környezete mellett a beavatkozó állam vagy szövetség képességei jelentik a legfontosabb változót, amelyet tekintetbe kell venni az alkalmazható katonai eszközök kapcsán. A beavatkozó államokat három általános csoportba osztva kis, közepes és nagy katonai hatalmakat különböztethetünk meg, amelyeknek besorolásában témánk szempontjából a katonai erő kivétel¹⁰ képességének mértéke a fő tényező. A kis és közepes államoknak önállóan nincs reális esélyük katonai erőt alkalmazni a terrorelhárítás érdekében távoli missziós környezetben. Amire ezeknek az országoknak lehetősége van, az különböző terrorellenes koalíciókban részt venni, és támogatni egy nagyhatalmat (legyen ez egy állam vagy államok szövetsége, mint az Európai Unió) abban, hogy katonai erőt vetítsen ki. Ehhez különböző képességeket, csapatokat ajánlhatnak fel a kis és közepes méretű államok. A nagyhatalmak feladata ezeknek a koalícióknak a vezetése és koordinálása, különös tekintettel az erő kivétel alapiját képező szállítási és logisztikai platformok biztosítására, mint a hadihajók, szállítóhajók és repülőgépek. Az állami képességek

⁹ A Szervál Misszió 2013. január 11. és 2014. július 15. között a bamakói kormány támogatását végezte az északi iszlamista és tuareg felkelőkkel szemben. A tanulmányban a későbbiekben az esettanulmányok között mutatom be részletesen.

¹⁰ Az Egyesült Államok Védelmi Minisztériumának definícióját alkalmazva: „Az erő kivétel a nemzeti erő katonai eszközeinek kivételének képessége [...] egy katonai művelet követelményeire válaszol.” Forrás: *DOD Dictionary of Military and Associated Terms* 2021.

növekedése exponenciális pályán halad, azaz egy nagyhatalom számára olyan erő-kivetítési lehetőségek állnak rendelkezésre, amelyekkel a gyakorlatban nem tud konkurálni több középhatalom. Például több kisebb állam kiállíthat ugyanannyi lövészkatonát, mint egy nagyhatalom, azonban egy repülőgép-anything üzembe állítása nem reális lehetőség.

A beavatkozó és a beavatkozás helyét adó államok jellege mellett három kontextuális kérdést szükséges külön megvizsgálni, a globális, regionális és lokális szintek összefüggéseit: (1) *Globális szinten* azt szükséges megvizsgálni, hogy mely nagyhatalmaknak van befolyása az adott konfliktusra, amelyben a terrorelhárító műveletet végrehajtják. Itt főként, de nem kizárólag az Egyesült Államok, európai (volt gyarmattartó) országok, Kína és Oroszország kerül előtérbe. Az esettanulmányokban bemutatott műveletek több esetben tartós befolyásszerzésre is alkalmasak az adott államban, legyen szó nemzetközi presztízsről, erőforrásokról, katonai támaszpontokról vagy egyszerűen anyagiakról, így ennek következtében a globális hatalmi harc aspektusa is megjelenhet bennük. (2) *Regionális szinten* elemezni szükséges, hogy a terrorelhárítás céljával megvalósított beavatkozás milyen reakciókra számíthat a szomszédos, illetve térségi államok részéről. Amennyiben ezeknek a szomszédoknak a rezsimjei osztják a beavatkozók céljait, úgy jelentősen növelhetik a terrorelhárító művelet sikerét. Lezárhatják a határaikat a terroristák elől, megakadályozhatják az utánpótlást vagy azt, hogy a terroristák egyszerűen áthelyezzék bázisukat egy másik helyszínre.¹¹ Amennyiben azonban a terroristákat támogatják, úgy ellehetetleníthetik a beavatkozást, legyen ez ellenérdekeltség vagy a képesség hiánya miatt. Emiatt a katonai eszközök bevetését megelőzően mindenképpen regionális kontextusban szükséges vizsgálni a környezeti adottságokat. Fontos hangsúlyozni, hogy egy adott műveleti térben több, akár ellenérdekelte globális és regionális szereplő is kifejtetheti a hatását, vagy egymást válthatják a terrorelhárító műveletekben. (3) *Lokális szint* (helyi szövetségesek vagy ellenérdekelte, esetleg közömbös csoportok, az állami szint alatt működő közösségek, mint törzsek, klánok és más lokális entitások). A helyi közösségek otthont és támogatást adhatnak a terroristáknak, vagy ellenkezőleg, erős helyi csapatokként szolgálhatnak a terrorista csoportok felszámolásában és a biztonság megteremtésében. A lehetséges helyi szövetségesek elidegenítésén vagy nem körültekintő megválasztásán tehát a művelet sikere is nagyban múlhat.

Hangsúlyozom, hogy a terrorelhárítás, az ellentétes stratégiát követő felek közötti küzdelem nem légüres térben történik. Hasonlóan a felkelésekhez, a lakosság aktív vagy passzív támogatása rendkívül fontos a terrorszervezetek számára. A helyiek lojalitásának elnyerése kulcsfontosságú a terrorelhárítási műveletek tartós sikerének

¹¹ BOEKE 2016: 7.

garantálásában, különben a direkt katonai beavatkozást követően újratermelődik a probléma. Ugyanígy egy sikertelen beavatkozás hatalmi vákuumot hagyhat maga után, amely a legtermékenyebb terepe a terrorcsoportok tevékenységének. Ez igaz lokális szinten és regionálisan is, utóbbi keretében a geopolitikai destabilizáció jelent problémát. Paradox módon a terrorelhárítási művelet relatív, lokális sikere is lehet destabilizáló hatású, hiszen „átolthatja” a terrorcsoportokat szomszédos területre, ahol újjászervezhetik magukat, és folytathatják tevékenységüket. Egy sikertelen kivonulás is súlyosbíthatja a hatalmi vákuumot egy térségben, rosszabb helyzetet hagyva maga mögött, mint a beavatkozást megelőzően, ahogy az a 2021-es afganisztáni kivonulást követő tálib hatalomátvétel esetében is tapasztalható volt.¹² Mindenfajta elméleti elhatárolás tehát pusztán a keretét adhatja annak az összetett elemzési és tervezési folyamatnak, amely a terrorelhárítási célú katonai beavatkozás minden szakaszát, az előkészítési, végrehajtási és kiértékelési szakaszait végigkíséri.

A TERRORELHÁRÍTÁSBAN ALKALMAZOTT KATONAI MŰVELETEK FŐ TÍPUSAI

A terror megjelenésének környezetétől függően három archetipikus katonai műveletet különböztethetünk meg, amelyek eltérnek az alkalmazott módszerekben, eszközökben és intenzitásukban. Céljuk azonban közös, közvetve vagy közvetlenül megakadályozni a terrorcsoportokat, hogy zavartalanul működhessenek, és tevékenységük sikerrel járjon. A három vizsgált típus (1) a haderő hazai terrorelhárításban való alkalmazása, (2) a külföldi támogatás és (3) a katonai beavatkozás. Szükséges ugyanakkor megkülönböztetni a terrorizmussal szemben alkalmazott katonai eljárásokat (*counterterrorism*), illetve az ahhoz nagyon hasonló, felkelésekkel szembeni műveleteket (*counterinsurgency*).¹³ Az alapvető különbség, hogy a felkelések az uralkodó politikai erő hatalmát akarják megdőnteni és átvenni az uralmat egy adott terület felett, a felkelők ennek érdekében a lakosság szimpátiáját és támogatását kívánják elnyerni. A terroristák célja ezzel szemben kifejezetten a civilek megfélemlítésén és likvidálásán keresztül aláásni a rendszert és megvalósítani ideológiai missziójukat.¹⁴ A valóságban azonban az elválasztás gyakran csak elméleti síkon lehet sikeres, mivel ezek a célok és módszerek a hadszíntereken összemosódnak. A gerilla-hadviselés módszereit (a központi hatalom kifárasztására törekvő, jellemzően gyengébb pozícióban lévő erő irreguláris harcmodora) és a terrorista

¹² CORDESMAN 2023.

¹³ WIJK 2021: 110–112.

¹⁴ BOEKE 2014: 11.

cselekményeket párhuzamosan, egymást erősítve alkalmazó hibrid szervezetek jellegzetes példáját nyújtja az Iszlám Állam.¹⁵ Ez a jelenség a felkelés elleni és terrorelhárítási tevékenységet is szükségszerűen összemoshatja.

Katonai eszközök a nemzeti terrorelhárításban

A haderő hazai terrorelhárításban való alkalmazását a nyugati államokban vizsgáljuk, azaz olyan országokban, amelyek alapvetően saját területükön rendelkeznek a hatékony, rendvédelmi szervek által biztosított erőszak-monopóliummal. A katonai erők alkalmazása mögötti logika kettős, az egyik, hogy a fenyegetésnek kitett állam társadalma és politikai elitje minden lehetséges eszközt igyekszik bevetni a biztonság garantálása érdekében. A másik oldala ennek, hogy a fegyveres erők olyan technológiai és hírszerzési képességekkel rendelkeznek, amelyek támogathatják a rendfenntartó erőket a terroristákkal szemben. A haderő állományának a nemzeti terrorelhárításban való közvetlen alkalmazása (járőrözés, rajtaütések, egyéb fizikai természetű műveletek és bevetések) nagy vitákat vált ki, és nem beszélhetünk egyértelmű sikerről.¹⁶ Ennek ellenére több nyugati állam került már olyan helyzetbe, hogy a hadsereg bevetése szükségessé vált a terroristák aktivitásával szemben. A dzsihádisták terrorista hullám által 2015-ben kiemelten érintett Franciaország példája azt mutatja, hogy a katonák nem tudnak hatékonyan beavatkozni a hazai terrorcselekmények elhárítása során, de maguk is pluszcélpontot jelentenek a terroristák számára. A francia Őrszem Misszió során bebizonyosodott, hogy sem a francia jogrend, sem maga a haderő nem állt készen, hogy hatékonyan beavatkozzon a nagy emberáldozatokkal járó támadások során.¹⁷ A haderő fizikai bevetése otthoni környezetben azt követően válik valódi segítséggé, ha a krízis meghaladja a rendvédelmi szervek képességeit, például egy esetleges tömegpusztító fegyverrel végrehajtott támadás után a haderő fontos katasztrófaelhárítási képességeket nyújthat. Alapvetően azonban a hazai terrorelhárítás a hazai rendvédelmi szervek feladata kell hogy legyen. Ahogy az Őrszem Misszió is bebizonyította Franciaország esetében, a jogrendszer is jellemzően úgy van megalkotva, hogy a haderő feladata az ország szuverenitásának és határainak védelme, továbbá a külföldi katonai műveletek végrehajtása, amelyekre a nemzetközi humanitárius jog vonatkozik, míg az adott állam rendőrségének és belbiztonsági szerveinek a feladata a belső rend fenntartása, ideértve a terrorelhárítást is, a belső

¹⁵ KOVÁCS 2019: 110–111.

¹⁶ SOMODI 2019: 82.

¹⁷ MORIN 2017.

jog alapján.¹⁸ Két fontos kivételt tehetünk, az első a katonai hírszerzés és elhárítás nélkülözhetetlen szerepe a terroristákkal kapcsolatos információk összegyűjtésében és értékelésében. A másik alesetet jelenti a hadseregen belül külön terrorelhárítási kiképzést kapó speciális egységek bevetésének lehetősége hazai műveti területen különleges esetben, amennyiben a rendvédelmi szervek hasonló egységei önmagukban nem elegendőek.

A külföldi támogató műveletek

A haderő terrorelhárítási feladatai a fejlett nyugati államokban a külföldi missziókban összpontosulnak, ahol megkülönböztethetjük a támogató műveleteket és a különböző típusú fegyveres beavatkozásokat. A prevenció a lehető leginkább költséghatékony megoldás, amely főként hírszerzési és kapacitásépítési¹⁹ feladatokat tartalmaz. A nyugati haderőhöz tartozó hírszerző szervek információmegosztással segíthetik a partnerállamokat, amelyek így hatékonyan, még csírájában elfojthatják a terrorcsoportok tevékenységét, felszámolhatják bázisaikat. A nyugati államok rendelkezésére állnak műholdas felderítő képességek, drónok és más technológiai megoldások, amelyekkel olyan információkat képesek gyűjteni és kiértékelni, amelyeket felhasználva már a partnerállam „fizikai” képességei elegendőek a terrorelhárítás során. A kapacitásépítés a támogatás másik legelterjedtebb formája, ahol a partnerállam hadereje és rendvédelmi szervei kiképzésben, eszközökben részesülnek a támogató állam részéről. Fontos hangsúlyozni, hogy bár egyértelműnek tűnhet, de a támogató műveletek legfontosabb eleme a támogatható partner jelenléte. Amennyiben egy állam a szükséges minimumszinten sem hajlandó vagy képes befogadni a támogatást, úgy a nemzetközi közösségnek más megoldást kell találnia az adott állam területén gyökeret vert terrorcsoportok jelentette fenyegetés elhárítása érdekében.

A kapacitásépítésnek nem csupán a terroristák elleni hatékony fegyveres küzdelmet kell magába foglalnia, legalább ennyire fontos a partnerállam fegyveres erejét kiképezni a civil áldozatok és egyéb járulékos károk elkerülésére, emellett

¹⁸ CARTER 2019: 40–43.

¹⁹ A terrorelhárítással összefüggő kapacitásépítés a biztonsági erők és intézmények képességeit fejlesztő technológia-, eszköz- és ismeretátadáson és kiképzésen, szervezetátalakításon és -fejlesztésen keresztül abból a célból, hogy a terrorszervezetekkel szemben és az állam stabilitásának garantálása érdekében hatékonyabb fellépést tudjanak biztosítani. A kapacitásépítés spektrumát jól lefedi a NATO Defence and Related Security Capacity Building Initiative elnevezésű programja, lásd NATO 2024.

olyan fegyverrendszerekkel felszerelni, amelyek precíziós csapások által ezeket a járulékos károkat képesek elkerülni. A támogatást végző katonai egységek részt vehetnek a műveletek tervezésében, a tűzvezetésben, célpontok kijelölésében, azonban a gyakorlatban itt a támogató művelet elkezd összemosódni a katonai beavatkozással. Az egyik fő tényező, hogy a támogató egységek milyen távolságban végzik tevékenységüket a műveletek helyszínétől: nem mindegy, hogy egy katonai bázis műveleti központjából segítik a bevetést, vagy pedig a tanácsadók elkísérik a bevetés helyszínére a fogadó állam csapatait. Ettől függetlenül attól a perctől kezdve, hogy a támogató állam katonái megérkeztek a befogadó állam területére, fennáll a lehetőség, hogy az üldözött terrorcsoport célkeresztjébe kerülnek. Ez történhet teljesen organikusan, vagy akár a befogadó állam katonái vagy közszolgái részéről elkövetett árulás következményeként. Ezt a kockázatot minden támogató államnak vállalnia kell, és ennek megfelelően tervezni a műveleti biztonságot. A terrorelhárítás támogatásának egyik jelenkori példája a NATO iraki missziója, amely nem harcoló tanácsadó és kapacitásépítő művelet.²⁰ Az iraki kormányerőknek nyújtott támogatás az Iszlám Állam által jelentett terrorfenyegetéssel szemben bemutatja, hogy a terrorelhárítás folyamata alapvetően ciklikus, nem pedig lineáris, tehát intenzívebb katonai beavatkozást is követhet újra támogatás és kapacitásépítés, amely siker esetén egy következő beavatkozást előzhet meg. A NATO iraki támogató művelete arra is rávilágít, hogy sikeres diplomácia segítségével a korábbi ellenfelek is azonos oldalra kerülhetnek a terrorelhárítás területén, azonban a bizalomépítés évtizedes folyamat is lehet, mint ahogy a NATO 2018-ban indult jelenlegi iraki művelete a 2004-ben indult támogató műveletek utódja, amelyek folyamatos fejlődésen és növekedésen mentek keresztül.

A katonai beavatkozások típusai

A katonai beavatkozás három típusát különböztethetjük meg: (1) a tengeri őrzőjáratozást, (2) a „könnyű”, azaz a precíziós, illetve kiegészítő jellegű fegyveres beavatkozásokat és (3) a „nehéz”, összhaderőnemi műveleteket.²¹ A tengeri műveleteket külön tárgyalva, ezek nyilvánvalóan különböznek a másik két, alapvetően szárazföldi térben végzett művelettől, azonban a haderő itt is közvetlenül beavatkozik az adott térségben. A tengeri művelet célja lehet a terrorizmussal összefüggő kalóztevékenység megakadályozása, a terroristák mozgásának megakadályozása

²⁰ NATO 2024b.

²¹ OCHMANEK 2003: 33.

műveleti területeik között, illetve egyéb csempésztevékenységgel szembeni fellépés. A tengeri csempészet egyszerre lehet része a terrorizmus finanszírozásának, fegyverek szállításának, legyen szó könnyűfegyverekről vagy szélsőséges esetben akár tömegpusztító fegyverekről. Az Amerikai Egyesült Államok kivételével nincs olyan állam, amely hatékonyan tudná végezni távoli kontinenseken a hajózási útvonalak őrzését, így főként multinacionális koalíciókról beszélhetünk. A Földközi-tenger kivételével a nyugati szövetség itt is bizonyos mértékben függ a befogadó állami támogatástól, jelentős mértékben csökkentheti a költségeket és növelheti a tengeri őrjárat hatékonyságát, amennyiben a part menti államok képesek támogatást nyújtani a művelethez. Az adott terrorelhárítási célú beavatkozáshoz kapcsolódó tengeri misszió akár több ezer kilométerrel távolabb is végrehajtható, mivel a hajózási útvonalak ellenőrzése a szorosok közelében a leghatékonyabb. Az afganisztáni misszióhoz kapcsolódóan így a jemeni és szomáliai partok között hajtották végre a Combined Task Force 150 koalíciós tengeri missziót, amely az al-Káida és a tálib erőkhöz köthető terroristák elmenekülését hivatott meggátolni.²² A misszió tanulsága, hogy egy már aktív tengeri őrjárat nem csak egy terrorcsoportozáshoz köthető személyeket, műveleteket akadályozhat meg. A Combined Task Force 150 a későbbiekben ennek megfelelően a szomáliai kalóztevékenység és a térségen áthaladó fegyvercsempészet ellen is fellépett.

A „könnyű” katonai beavatkozások

Az alapvetően szárazföldi célpontok elleni katonai műveletek „könnyű” formáját tekintve két esetet különböztethetünk meg. Az első típusban a végrehajtó állam a helyszínt biztosító állam jóváhagyása nélkül hajt végre precíziós csapásokat a terroristák ellen. A csapásokat, műveleteket végrehajthatják különleges erők, a légierő vagy a haditengerészet, azonban nem beszélhetünk összhaderőnemi műveletről, mint a „nehéz” beavatkozásoknál. Ilyen műveletekre akkor van szükség, ha a terrorista csoportoknak helyszínt adó állam nem kíván együttműködni a végrehajtó országgal, vagy az alapvető kapacitása sincsen meg, hogy támogatásával valójában ne hátráltassa a végrehajtó államot. Szudán területén az Egyesült Államok Kartúm beleegyezése nélkül hajtott végre katonai műveletet precíziós cirkálórakéta-csapások által.²³ Érdekes példát nyújt Oszáma bin Ládén elfogása Pakisztánban, ahol ugyan csak a befogadó állam tudta nélkül történt a beavatkozás az amerikai különleges

²² BENSACHEL 2003: 13.

²³ KIRGIS 1998.

erők által. Az ilyenfajta precíziós, könnyű művelet célja tehát korlátozott, viszonylag alacsony költséggel és siker esetén nagy haszonnal jár, azonban megköveteli a legfejlettebb katonai technológiák alkalmazását. Nyilvánvalóan bármilyen hiba és járulékos veszteség az engedély nélkül beavatkozó államot terheli, így a nyugati államok számára jelentős tervezési és hírszerzési feladat ennek előkészítése. A műveletek végrehajtásához szükséges erőketítő platformok,²⁴ fegyverrendszerek és a szükséges logisztikai háttér kizárólag az államok egy szűk csoportja számára állnak rendelkezésre, főként az Egyesült Államok, Oroszország, Kína, az Egyesült Királyság és Franciaország tud végrehajtani ilyen műveleteket távoli kontinensen. Természetesen egy szomszédos országban, lásd Törökország és Szíria vagy Irak kapcsolatát, ennél kevésbé robusztus katonai erőketítő képességek is elegendőek.

A könnyű beavatkozások másik típusa a befogadó ország beleegyezésével, annak támogatása céljából végrehajtott terrorelhárítási művelet. Tekintettel az ilyen műveletek alacsonyabb logisztikai követelményeire és az állami ellenállás helyett a támogató környezetre, ezek a szerényebb katonai képességekkel rendelkező államok, köztük Magyarország és a közép-európai államok számára is relevánsabbak. Amitől beavatkozássá válik pusztán kiképző-támogató művelet helyett, az a partnerállamok fegyveres erőinek aktív részvétele a harcokban. A támogatók különleges erői, légierije és haditengerészete vehetnek részt ezekben a műveletekben, amelyeknek a célja lehet korlátozott, de lehetséges egy, a befogadó állam részéről a terrorista csoportokkal szemben végrehajtott összhaderőnemi művelet támogatása korlátozott eszközökkel. Az, hogy a precíziós beavatkozás valóban precíziós legyen, talán még nagyobb terhet ró a támogató államokra, hiszen járulékos veszteségek esetén nemcsak a külső állam, hanem a beavatkozást elfogadó rezsim is negatív színben tűnhet fel a lakosság előtt, ezzel a terroristák ügyét erősítve. A könnyű beavatkozás lehetővé teszi, hogy a minimisra lehessen csökkenteni annak esélyét, hogy a támogató állam belebonyolódjon az adott műveletbe. Ugyanakkor a lehetőségeket is szűkíti, hiszen néhány ezer gépesített lövészkatonára jelenlétét a műveleti tér biztosítása szempontjából jelenleg semmi sem tudja pótolni. Könnyű beavatkozásnak tekinthetők az Iszlám Állam iraki jelenlétével szembeni brit és francia műveletek, előbbi az Operation Shader,²⁵

²⁴ A katonai erőketítés képessége lehetővé teszi, hogy az állam a rendelkezésére álló katonai erejét olyan módon csoportosítsa, vagy helyezze el, hogy ezzel megteremtse a katonai művelet sikeres végrehajtásának feltételeit. Minél távolabbi területre kívánja egy ország kivetíteni katonai erejét, annál összetettebb megoldásokat, fegyverrendszereket kell alkalmaznia, amelyekkel a szükséges csoportosítás és elhelyezés megvalósítható az ország határaitól távol is. Ilyen eszközök lehetnek – a teljesség igénye nélkül – a repülőgép-anyahajók, a nagy hatótávolságú bombázó repülőgépek, a különleges, például ejtőernyős egységek.

²⁵ Ministry of Defence 2019.

utóbbi az Operation Chammal²⁶ nevet viseli. Mindkét műveletben közös, hogy a két államnak rendelkezésére állnak azok az erőketitő platformok és képességek, legyen szó repülőgép-anyahajóról, fregattokról, vadászbombázókról és különleges erőkről, amelyeket sikeresen alkalmazhat az iraki műveleti térben. A két misszió alapját azonban egyértelműen a befogadó állam Iszlám Állammal szemben harcoló erői biztosítják, azaz a bagdadi központi kormány erői és az északi kurd területet ellenőrző pesmergák. A lényeg, hogy a korlátozott műveletek segítségével elegendő erőt lehet kifejtetni a terrrorszervezet egyensúlyból való kibillentése érdekében, hogy a katonai nyomásgyakorlás annyira meggyengítse az Iszlám Államot, hogy a vele konkuráló helyi erők képesek legyenek, ha nem is teljes mértékben felszámolni, de rendkívül korlátozni működését és megállítani terjedését.

A „nehéz” katonai beavatkozások

Ahogy felfelé haladunk a katonai beavatkozások eszkalációs skáláján, az egyre nagyobb nyomásgyakorlás érdekében egyre nagyobb árat kell fizetnie a beavatkozó államnak. A támogatás és a könnyű beavatkozások is jelentős mértékű anyagi ráfordítást igényelnek, és előfordulhatnak balesetek, illetve áldozatok a helyszínen működő különleges erők soraiban. Markáns vonalat kell azonban húzni a nehéz, összhaderőnemi beavatkozásoknál, mivel itt a beavatkozó állam kockáztatja, hogy akár több száz vagy szélsőséges esetben több ezer fős veszteséget is elszenvedhetnek a csapatai. Komoly politikai döntés hárul tehát a terrorelhárítás iránt elkötelezett állam vezetőire, hogy mikor értékeli úgy, hogy szükségessé vált a nehéz beavatkozás egy adott államban. Vissza kell tehát utalni, hogy a terrorelhárítás tétje, hogy az országaink, társadalmi rendszereink és értékeink elpusztítását célul kitűző terrrorszervezetek ne jussanak cselekvési szabadsághoz, területhez és erőforrásokhoz. A „könnyű” és a „nehéz” beavatkozások közötti határ nem önmagában az összhaderőnemi jellegben jelenik meg, hiszen egy könnyű beavatkozásnál is lehetséges, hogy egy terrorbázist haditengerészet által indított rakéta pusztít el, míg egy fegyverszállítmányt egy vadászbombázó csapása és így tovább, ahol a határt meghúzzhatjuk, az a több ezer főnyi lövészkatona bevetése. Itt a gyakorlatban tehát felismeri a beavatkozó ország vagy koalíció, hogy a befogadó államnak nincs képessége vagy hajlandósága (esetleg ezek kombinációja) arra, hogy a terrrorszervezethez megtagadja a területek elfoglalását és uralását. Itt sem mondhatjuk azt azonban, hogy a beavatkozónak egyedül kellene cselekednie, hiszen egyrészt továbbra is fontos a nemzetközi koalíció felállítása és

²⁶ Ministère des Armées [é. n.].

a terhek megosztása, valamint a helyi állam vagy nem állami szövetségesek megnyerése. A következőkben két esettanulmányon keresztül mutatom be a nehéz beavatkozást: ezek a 2001-től 2021-ig tartó, Egyesült Államok vezette afganisztáni műveletek, illetve a 2013-ban induló beavatkozás Maliban.

(1) Az Egyesült Államokban 2001. szeptember 11-én végrehajtott terrortámadásokat követő afganisztáni művelet a lehető legintenzívebb módon mutatja be a fogadó állam akarata ellenére végrehajtott tömeges, összhaderőnemi, nehéz beavatkozást. Fontos azonban hangsúlyozni a beavatkozás jellegének fokozatos eszkalálódását.²⁷ Az Egyesült Államok, amely a beavatkozást vezette, úgy értékelte 2001 végén, hogy biztonsági érdekeit egyedül az al-Káidának otthont adó tálib rezsim megdöntésével garantálhatja, ezt követően 2002 áprilisától a hangsúly áttevődött az államépítésre, a nagyarányú nyugati szárazföldi katonai beavatkozásra, hogy a fenyegetés ne jelenhessen meg újra. A terrorelhárítási művelet így vált a terrorellenes globális háborún át a rezsimváltás eszközévé. A teljes kép értékelése meghaladja jelen írás kereteit, néhány összefüggésre azonban érdemes rámutatni. Egyrészt a koalíció már a beavatkozás során épített a helyi szövetségesekre, az Északi Szövetségre, amely képes volt nyomást gyakorolni a tálib kormányra, azt külső támogatással megdönteni és a következő vezetés magja lenni. Másrészt ki kell emelni, hogy a pakisztáni helyzet rendezetlensége, a pakisztáni pastu erők folyamatosan akadályozták az országépítési kísérletet, ami mindvégig megoldatlan probléma maradt. Végetetül pedig a művelet bemutatta, hogy ugyan ez volt az első és egyetlen alkalom, hogy a NATO 5. cikkelyét a kollektív védelemről életbe léptette egy szövetséges állam, azonban Washington valójában bilaterális alapon igényelte a támogatást, a NATO-ra kiegészítő szerep hárult a művelet során, mivel nem kívánta az irányítást kiengedni a kezéből.²⁸ Több mint húsz év távlatából kimondható, hogy az afganisztáni beavatkozás célja elmozdult a kezdeti terrorelhárítási céltól, amelyben a beavatkozás megmaradt volna ugyan elsöprő erejűnek, azonban a szárazföldön főként a helyi szövetségesekre hagyatkozott volna, és olyan (végső soron sikertelen) nemzetépítéssé alakult át, amely megkövetelte szárazföldi csapatok tízezreinek állomásoztatását egy alapvetően ellenséges területen.

(2) A „nehéz” beavatkozás spektrumának alsó végén a francia vezetéssel Maliban végrehajtott, 2013. január 11-én indult Szervál Missziót említhetjük meg. Franciaország hosszú történelmi kapcsolatából eredően mély biztonsági együttműködést ápol a nyugat-afrikai államokkal, köztük Malival is. A 2012–2013-as események során Mali destabilizálódott a Líbiából áthúzódó, az al-Káidához köthető dzsihádisták erők

²⁷ Council on Foreign Relations [é. n.].

²⁸ BENSACHEL 2003: 7–9.

és az ország északi részén élő tuareg felkelők közös terrorista és katonai akcióinak eredményeképpen. A felkelés néhány hónapon belül dél felé haladva veszélyeztette a bamakói központi kormányt és a szomszédos államok biztonságát. Mali kormányának segítségkérésére Franciaország a Szervál Misszió megtervezésével és végrehajtásával válaszolt, amelyeknek alapvető célja a felkelők és dzsihádisták visszaszorítása, majd északi bázisaik felszámolása volt.²⁹ A művelet során a francia haditengerészet és légierő mellett a szárazföldi különleges erők sikerrel állították meg az ellenséges szalafista-dzsihádisták erők dél felé nyomulását, majd támadó hadjáratot indítva, észak felé haladva Mali haderejével közösen 2014-re elérték a kitűzött célokat. A Szervál Misszió esetében is a kezdeti tervezésnél könnyű beavatkozásként elgondolt művelet váltott át nehéz misszióba, amikor a francia katonai vezetés érzékelte, hogy az eredetileg tervezett eszközök és csapatok elégtelenek lesznek.³⁰ Fontos különbség azonban, hogy a cél nem változott a kezdeti tervezés és a művelet végrehajtása során, hanem a rögzített cél érdekében a megvalósítás terén tapasztalhattunk dinamikus alkalmazkodást. A hadjárat lezárását követően Franciaország visszatért a hagyományos támogató szerepébe, a lehető legrövidebb időre szűkítve az intervenció szakaszt, anélkül, hogy a kitűzött cél elérésében bármifajta kompromisszumot kötött volna. A francia beavatkozást elősegítette, hogy nyilvánvalóan évtizedes tapasztalatok álltak rendelkezésre a műveleti tér kapcsán, és az együttműködés folyamatos volt mind a befogadó állammal, mind a szomszédos támogató országokkal. Franciaország abból a szempontból volt különleges helyzetben, hogy – szemben Malival és a nyugat-afrikai régió többi államával – képes volt azokat a katonai eljárások csúcsát jelentő eszközöket a helyszínen alkalmazni a felkelőkkel szemben, amelyeket ezek az afrikai országok nem tudnak biztosítani, a terroristák pedig nem képesek elhárítani. A francia hozzájárulás tehát, úgy fogalmazhatunk, hogy a „lándzsa hegye” volt, amely azonban önmagában nem ért volna el sikert a hipotetikus lándzsa nyele, azaz a helyi katonai erőkkel való együttműködés nélkül. A terrorellenes katonai beavatkozás célja az erőegyensúly elbillentése a terroristákkal szembeni (állami) szereplők javára. Nem lehet célja egy államnak sem, még az Egyesült Államoknak sem, hogy egy több tízezer négyzetkilométeres ellenséges területet katonai megszállással ellenőrizzen, és nem is lenne költség-hatékony megoldás, mint az a nehéz beavatkozás másik, kevésbé sikeres példája, a 2001-ben indult afganisztáni misszió esetében tapasztalható volt.

²⁹ BOEKE 2016: 8.

³⁰ BOEKE 2016: 56.

A katonai magánvállalatok szerepe a terrorrelhárításban

A beavatkozások sajátos esetét jelentik az elmúlt évtizedekben egyre szaporodó és a világ konfliktuszónáiban egyre hangsúlyosabban jelen lévő katonai magánvállalatok (*private military contractor/company* – PMC). A PMC-k alkalmazásának előnye egy terrorizmus által sújtott műveleti területen, hogy nem szükséges „megfizetni” a politikai döntések árát, amint az állami hadsereg bevetésénél szükséges, legyen szó az esetleges áldozatok miatti visszahatásról, a járulékos veszteségek okozásáról, vagy a szavazóknak megmagyarázni, miért kerül bevetésre a haderő több ezer kilométerre az országhatártól. Elvi szinten kizárólag pénz kérdése, hogy egy PMC-t bevetnek-e a műveleti helyszínen, amely összeget előteremtheti a befogadó állam vagy egy külső támogató ország is. A valóságban természetesen nem ilyen egyszerű a kép, a PMC-k működése komoly dilemmákat vet fel, amelyek paradox módon a nemzeti elszámoltathatóság hiányából és a nemzetállamokhoz való becsatornázásból egyszerre erednek.³¹ Mindennek legjobb példáját Mozambik adja, ahol az al-Shabaab terrorszervezet 2017-es előretörése nyomán a maputói kormány igyekezett támogatókat bevonni, azonban nemzetállami partnerek helyett a PMC-k megbízása mellett döntött. Egyrészt természetesen megfelelő fizetségért cserébe meg lehet vásárolni azokat a kiegészítő katonai képességeket, amelyek hiányoztak a mozambiki kormányerők oldalán, különösen a különleges műveleti képességek és légi támogatás terén. Másik oldalon azonban éppen az elszámoltathatóság és felelősségre vonás nehézsége miatt a PMC-k hajlamosabbak lehetnek akár háborús bűnöknek számító túlkapások elkövetésére, vagy azok megakadályozásának elmulasztására, mivel egyszerűen más prioritásokkal érkeznek a műveleti térbe, mint egy nemzeti vagy koalíciós hadsereg.³² A mozambiki példa azt mutatja, hogy 2021-re a maputói kormány is felismerte, hogy a PMC-k alkalmazása nem jelent megoldást, és elfogadta egyrészt a regionális partnerek által felajánlott szárazföldi terrorellenes stabilizáló csapatok befogadását és a portugál és amerikai kiképzési és egyéb terrorrelhárításra fókuszáló támogatást. A negatív tapasztalatoktól függetlenül biztosak lehetünk benne, hogy számos kormány számára vonzó lehetőség lesz szolgáltatásként megvásárolni azokat a kiegészítő fejlett katonai képességeket, amelyek a rezsim stabilitását fenyegető terroristák és felkelők ellen bevethetők, akár jelentős járulékos veszteségek árán is. Másik oldalon a nyugati államok részéről is a fegyveres erőkhöz lazán kötődő PMC-k fenntartása olyan eszköz lehet, amely csökkenti a támogatás politikai költségeit. Összességében nem beszélhetünk egy

³¹ O'BRIAN 2000.

³² DEMUYNCK–WEIJENBERG 2021.

optimális megoldásról a terrorrelhárítás teljes kontextusát nézve, hiszen a katonai beavatkozás, mint azt az eddigiekben igyekeztünk hangsúlyozni, akkor kerül előtérbe, amikor minden más eszköz kudarcot vallott. A PMC-k alkalmazása jellemzően ezen komplexitás beismerésének elmulasztása.

KÖVETKEZTETÉSEK

Tekintettel a világban zajló negatív folyamatokra, a nagyhatalmi küzdelemre, környezeti és demográfiai kihívásokra és a bukott vagy részlegesen bukott államok szaporodására, biztosak lehetünk benne, hogy a nemzetközi terrorizmus a következő évtizedekben is markánsan jelen lévő fenyegetés marad. Mivel a terrorista tevékenység lehetséges forrásai egyre szaporodnak, ugyanakkor az egyéb kihívások is számosak, a költséghatékonyság a továbbiakban egyre fontosabb szempont lesz a terrorrelhárítás területén. A lehető legjobb verziója a terrorrelhárításnak, ha nem szükséges beavatkozni semmilyen módon, hanem megelőzhető, hogy egy adott területet felhasználjanak a terrorszervezetek. Amennyiben azonban mégis be kell avatkozni, úgy kiemelten fontos, hogy a nyugati államok rendelkezzenek mindazon katonai eszközök és képességek tárházával, amelyek a különböző helyzetekben a lehető legköltséghatékonyabban alkalmazhatók. A tanulmányomban bemutattam, hogy a távoli missziós környezetben erőkitetésre alkalmas platformoknak nincsen alternatívája, legyen szó precíziós csapásmérő képességekről vagy a logisztikai igényeket kielégíteni képes járművekről és rendszerekről. Szem előtt tartva a fő célt, amely a terrorszervezetek tevékenységének akadályozása, a nyugati haderőknek számos olyan eszköz áll rendelkezésére, amelyekkel a terrorszervezet jelentősen meggyengíthető, de nem igényli nyugati katonák szárazföldi bevetését a missziós területen. Amennyiben azonban erre mégis szükség lenne a terroristák által jelentett veszély miatt, mint azt Maliban láthattuk, akkor képesnek kell lenni magas szinten kiképzett szárazföldi egységek bevetésére változatos környezetben.

A katonai eszközök azonban nem egyenlőek szükségszerűen a fegyveres eszközökkel. Egyrészt komoly tervezési és diplomáciai munkának kell megelőznie a fegyveres beavatkozást, hogy a lehető legkedvezőbb regionális és befogadó állami környezetben lehessen a terrorista szervezetekkel felvenni a harcot. A befogadó államot mind hatékonyság (kapacitásépítés), mind hajlandóság (diplomácia) területén igyekezni kell fejleszteni. Ez egy állandó feladat, amelyet ugyancsak jól példáz az évtizedes francia együttműködés a nyugat-afrikai államokban, amely lehetővé tette a 2013-as sikeres beavatkozást Maliban. A három feltett kérdésünkre tehát az alábbi válaszokat adhatjuk. A nyugati katonai erők rendelkezésére álló precíziós csapásmérő

eszközök, modern erőketítő platformok és különlegesen kiképzett csapatok nélkülözhetetlenek a hatékony terrorelhárítás területén, és fontos kiegészítő szerepet játszanak a partnerállamokkal közösen végrehajtott műveletekben. Ugyanakkor a hidegháborút követő környezetben Afganisztán és Irak példáján láthattuk, hogy a nyugati katonai erők önmagukban elégtelenek a terrorizmussal szembeni harcot győzelemre vinni, míg Mali példája azt mutatja, hogy megfelelő tervezéssel és helyi partnerekkel egy év alatt is sikeres hadjárat folytatható. A leginkább megfelelő katonai eszközök és a beavatkozás módja tehát mindig az adott művelet adottságai, tényezői alapján határozható meg. Ami általánosságban megfogalmazható, hogy a precíziós csapásmérő képesség, költséghatékonyság és mennyiség helyett a minőségre való összpontosítás a siker kulcsa. A (nyugati) katonai beavatkozás rendkívül hatékony eszköz a globális terrorelhárításban, azonban csupán a láncza csúcsa, az erőegyensúly elbillentésére képes, de önmagában elégtelen.

Miben érdemes tehát fejlődni, és mit jelent mindez Magyarország számára? A közepes és kis államoknak szem előtt kell tartaniuk, hogy egymagukban képtelenek hatékonyan beavatkozni távoli államokban, mint Irak vagy Mali. A beavatkozás kereteit mindenképpen egy hatékony erőketítésre képes nagyhatalomnak kell biztosítania. Emellett azonban modulárisan felépített, speciálisan kiképzett különleges erőkkel hasznos hozzájárulást biztosíthat Magyarország a terrorizmus elleni küzdelemhez, ahogy azt bizonyította mind Irakban, mind Afganisztánban az elmúlt két évtizedben. A hatékonyság kulcsa a hosszú távú gondolkodás és a nemzetközi együttműködés előtérbe helyezése, ami mind a nyugati partnerekre, mind az esetleges befogadó országokra vonatkozik. Magyarország közép-európai országgént is abszolút kitett a tágabb Közel-Keletről, illetve Afrikából érkező terrorfenyegetésnek, különösen az azzal kapcsolatos terrorfinanszírozáshoz köthető bűncselekményeknek, csempészetnek és egyéb közvetett hatásoknak, így mindent meg kell tenni a fenyegetés kiindulópontjában való elfojtása érdekében.³³ A befogadó államok kapacitásépítésében és a lehető legkisebb logisztikai terhet jelentő különleges szárazföldi erők moduláris felajánlásával tehetjük a legtöbbet katonai téren a globális terrorelhárítás érdekében, amelynek egy integrált, a NATO és az Európai Unió kereteiben megvalósított szövetségi politikába kell illeszkednie a továbbiakban is.

³³ 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról, 65. pont.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BENSAHEL, Nora (2003): *The Counterterror Coalitions. Cooperation with Europe, NATO, and the European Union*. Santa Monica: RAND. Online: www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/2005/MR1746.pdf
- BOEKE, Sergei (2014): *Combining Exit with Strategy: Transitioning from Short-Term Military Interventions to a Long-Term Counter-Terrorism Policy*. The Hague: International Centre for Counter-Terrorism. Online: www.icct.nl/sites/default/files/import/publication/ICCT-Boeke-Combining-Exit-Strategy-Transitioning-from-Short-Term-Military-Interventions-to-Long-Term-Counter-Terrorism-Policy-August-2014.pdf
- BOEKE, Sergei (2016): *Transitioning from Military Interventions to Long-Term Counter-Terrorism Policy. The Case of Mali (2013–2016)*. Leiden: Leiden University – Institute of Security and Global Affairs.
- CARTER, Brittnee (2019): *Analyzing the Criminal Justice and Military Models of Counterterrorism: Evidence from the United States*. PhD-disszertáció. University of Kansas. Online: <https://csrr.rutgers.edu/wp-content/uploads/2019/06/analyzing-the-criminal-justice-and-military-models-of-counterterrorism.pdf>
- CORDESMAN, Anthony H. (2023): *Failings that Led to the Collapse of Afghanistan Now Fund the Taliban and Prevent Allies from Entering the United States*. Online: www.csis.org/analysis/failings-led-collapse-afghanistan-now-fund-taliban-and-prevent-allies-entering-united
- Council on Foreign Relations [é. n.]: *The U.S. War in Afghanistan*. Online: www.cfr.org/timeline/us-war-afghanistan
- DEMUYNCK, Méryl – WEIJENBERG, Gijs (2021): *The Upcoming SADC Intervention: A New Way Ahead to Combat Terrorism in Mozambique?* Online: www.icct.nl/publication/upcoming-sadc-in-intervention-new-way-ahead-combat-terrorism-mozambique
- DOD Dictionary of Military and Associated Terms (2021): Online: <https://irp.fas.org/doddir/dod/dictionary.pdf>
- ELIAS, Barbara (2021): *Why the Taliban Won't Quit al Qaeda*. *Foreign Policy Magazine*, 2021. szeptember 21. Online: <https://foreignpolicy.com/2021/09/21/taliban-al-qaeda-afghanistan-ties-terrorism/>
- KIRGIS, Frederic L. (1998): *Cruise Missile Strikes in Afghanistan and Sudan*. *ASIL Insights*, 1998. augusztus 18. Online: www.asil.org/insights/volume/3/issue/11/cruise-missile-strikes-afghanistan-and-sudan
- KOVÁCS Márk Károly (2019): *Gerilla-hadviselés és a terrorizmus kapcsolatrendszer napjainkban*. *Hadtudományi Szemle*, 12(1), 101–116. Online: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.6>
- KŐSZEGVÁRI Tibor – RESPERGER István (2013): *A nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem katonai tapasztalatai*. Budapest: Nemzeti Közszerológiai Egyetem.
- Ministère des Armées [é. n.]: *Operation CHAMMAL*. Online: www.defense.gouv.fr/operations/operations/operation-chammal
- Ministry of Defence (2019): *Operation SHADER Explained: Daesh's Demise*. *Medium*, 2020. december 19. Online: <https://medium.com/voices-of-the-armed-forces/operation-shader-explained-daeshs-demise-b4abo8c9104>

- MORIN, Adrien (2017): The Force Sentinelle: Challenges of Military Involvement in Domestic Counterterrorism. *The Foreign Analyst*, 2017. november 1. Online: <http://theforeignanalyst.com/the-force-sentinelle-challenges-of-military-involvement-in-domestic-counterterrorism/>
- NATO (2024a): *Defence and Related Security Capacity Building Initiative*. Online: www.nato.int/cps/en/natohq/topics_132756.htm
- NATO (2024b): *NATO Mission Iraq*. Online: www.nato.int/cps/en/natohq/topics_166936.htm
- O'BRIAN, Kevin A. (2000): PMCs, Myths and Mercenaries: The Debate on Private Military Companies. *The RUSI Journal*, 145(1), 59–64. Online: <https://doi.org/10.1080/03071840008446490>
- OCHMANEK, David (2003): *Military Operations Against Terrorist Groups Abroad: Implications for the United States Air Force*. Santa Monica: RAND.
- SCHMID, Alex P. (2013): *Defining Terrorism*. The Hague: International Centre for Counter-Terrorism.
- SOMODI Zoltán (2019): A brit és francia hadsereg terrorelhárítási feladatai. *Honvédségi Szemle*, 147(3), 73–84.
- United States Department of State (2023): *State Sponsors of Terrorism*. Online: www.state.gov/state-sponsors-of-terrorism/
- WIJK, Rob de (2021): Contributions from the Military Counterinsurgency Literature for the Prevention of Terrorism. In SCHMID, Alex. P. (szerk.): *Handbook of Terrorism Prevention and Preparedness*. The Hague: The International Centre for Counter-Terrorism, 109–138. Online: <https://doi.org/10.19165/2020.6.01>

Egyéb források

1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról